

Az állami vagyon privatizációja, az önkéntes decentralizált privatizáció Magyarországon

1. A privatizáció tágabb és szűkebb jogi fogalma, fajtái, indokai

Egy korábbi tanulmányomban megállapítottam, hogy a klasszikus szocialista gazdasági jog időszakában az állami vállalatok nem minősülhettek vállalkozásoknak az alapvető kritériumok hiánya miatt. Az 1968-as gazdasági reformmal kapcsolatos, a jogi környezetet jelentősen átalakító változások nyomán azonban az akkori állami vállalatok már rendelkeztek a fő vállalkozói ismérvekkel. A rendszerváltás küszöbén egy sor gazdasági és pénzügyi jogi változás következett be, amelyek egyrészt felgyorsították a folyamatot, másrészt a piacgazdaság felé való nyitással a gazdasági és pénzügyi jogi rendszer alapjait változtatták meg. Az állami vállalat, mint vállalkozó kategóriától a magántulajdonú vállalkozás-vállalkozó kategóriájáig az út döntő részben a privatizáción keresztül vezetett.

A privatizációs fogalmakat és főbb technikákat Sárközy Tamás¹ munkája alapján tekintem át.

A privatizáció legtágabb fogalmába beletartozik a liberalizáció, a decentralizáció és a dereguláció is. Olyan gazdaságpolitikát jelent, amelyben az állam, ha lehet, nem avatkozik bele a gazdasági folyamatokba. Ezt alkalmazta a gyakorlatban a Reagan-korban az USA.

A privatizáció szűkebb jogi fogalma a vállalatprivatizáció, ezen belül is az állami tulajdon terhére történő magánosítás. A magyar privatizációs jog ezt a fogalmat ebben a megközelítésben használta. Ebben a fogalomkörben tehát nem számít privatizációnak sem az önkormányzati, sem a szövetkezeti vagyon magánosítása.

A magántulajdon döntő szerepének visszaállításának jelentősége a vállalkozási szektorban túlnőtt annak a gazdasági jogi jelentőségén, ahogyan Sárközy Tamás fogalmazott: „A magántulajdon

¹ SÁRKÖZY Tamás: A korai privatizációtól a késői vagyontörvényig. Az állami tulajdon jogának fejlődése, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft, Budapest, 2009. 17. o.

*elsődlegességének helyreállítása a rendszerváltozással keletkező új demokráciák 'Nyugat' által való elfogadásának alapvető kritériuma volt, ezért a privatizáció a rendszerváltozás döntő elemévé vált a korábbi szocialista országokban."*²

A Kelet-Közép-Európára jellemző privatizáció eltért a nyugat-európaítól. Ott is végbement szűk körben, maximum néhány százalékos nagyságrendben, azonban a folyamatos kapitalista fejlődés miatt az állami tulajdon magánkézbe adása elsősorban a tőzsdén, a tőkepiacon keresztül történt. Ezt a fajta privatizációt tulajdoni privatizációnak nevezi a szakirodalom. Jellegetessége, hogy a privatizáció a tőkepiacon keresztül történik, a megszokott tőkepiaci rendszer szabályai szerint, és a privatizáció folytán kismértékben erősödik a magántulajdonosi rendszer. Térségünkben a privatizáció rendszerváltoztató privatizáció volt. Ahogyan Mádl Ferenc fogalmazott: *„a magántulajdon rehabilitációjának alapvető területe volt a privatizáció”*.³ Sárközy a térségünkben lezajlott privatizáció lényegi ismérveit így fogalmazta meg: *„a privatizáció állami tulajdon valamilyen módon való elidegenítése magánszemélyeknek, tulajdonosi alanycsere, a köztulajdon felváltása magántulajdonnal.”*⁴

A privatizáció rendszerváltoztató jellegéből következett, hogy lehetőség szerint gyorsan kellett végrehajtani, hiszen fennállt annak a veszélye, hogy annak elhúzódása esetén az államszocializmusból államkapitalizmus lesz, mint például a volt Szovjetunió egyes utódállamaiban. Egyes vélemények (pl. Sárközy Tamás) egyetértenek azzal a privatizációs metódussal és sebességgel, amilyen gyorsasággal zajlott a magyarországi privatizáció, mert az óriási gazdasági és társadalmi veszteségek ellenére a tulajdoni rendnek utol kellett érnie a politikai fordulatot. A Magyarországon ténylegesen megvalósult privatizáció gyorsaságának túlzott mértékét, gazdaságpolitikai megfontoltságának hiányát azonban több jelentős szerző is megállapította, többek között Kornai János is.⁵

A Privatizációs Kutatóintézet korábbi ügyvezető igazgatója (ma az MNB elnöke) is kritikát fogalmazott meg 2002-es tanulmányában: *„Hibázott azonban a rendszerváltoztatás utáni első kormány akkor, amikor a hazai vállalkozóréteget, különösen a kis- és középvállalkozókat a lehetségesnél kisebb mértékben vonta be a privatizációba. Ráadásul a gazdaságpolitika középpontjába állított mikro-sokkterápia leértékelte Magyarország sok évtizeden át felhalmozott termelői vagyonát, ezért a privatizáció feltételei*

² SÁRKÖZY Tamás: im.17. o.

³ MÁDL Ferenc: Állam és gazdaság. Forradalom a jog útján a közép- és kelet-európai országokban, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1997. 31. o.

⁴ SÁRKÖZY Tamás: im. 16. o.

⁵ KORNAI János: Szocializmus, kapitalizmus, demokrácia és rendszerváltás, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2007. 77-78. o.

*igen kedvezőtlenek voltak.*⁶ Más vélemények szerint az állami vagyonvesztés, az érték alatti értékesítés – ami kb. 20%-ot tett ki – oka nem a privatizáció volt. Az értékvesztés valódi oka a magas infláció, az importliberalizáció, az árfolyampolitika és a csődtörvény együttes hatása.⁷ A rendszerváltás utáni második kormány privatizációs döntéseit is sokan megkérdőjelezték, többek között Matolcsy György is: *„A rendszerváltoztatás után második kormány hibázott abban, hogy külföldi befektetőknek eladta a természetes monopóliumot képező olaj- és gázipart, valamint a villamos energia ipart.”*⁸

Véleményem szerint túlságos gyors volt a privatizáció üteme. A Kelet-Közép-Európai térségben szinte egy időben indult meg az állami tulajdon lebontása, a rendszerváltoztató privatizáció. Ezért Magyarországon belül is és a térségben is erőteljes kínálat alakult ki az eladásra felkínált állami vagyon piacain, és a túlkínálat minden esetben lefelé hajtja az árakat. Valóban hatással volt az érték alatti privatizációra az importliberalizáció, az árfolyam politika és az akkori viszonyokhoz képest túlságosan szigorú csődtörvény, de a gyorsított ütemű magánosítás miatti túlkínálat is jelentős részben hozzájárult az állami vagyonvesztéshez.

A rendszerváltás időszakában, illetve az azt követő néhány évben gyakran elhangzott rendszerváltó politikusok szájából (liberális gondolkodású szakértőknél, politikusoknál manapság is), hogy az állam nem jó tulajdonos, amit csak lehet, mindent privatizálni kell. Azóta kiderült, hogy önmagában a privatizáció nem old meg minden problémát (bár kétségtelen, hogy a piacgazdaság egyik meghatározó összetevője), és nem axióma, hogy az állam minden vonatkozásban csak rossz tulajdonos lehet. Ezért napjainkban ellentétes irányú folyamatok zajlanak Magyarországon, és ennek keretében korábban privatizált cégeket, közműszolgáltató egységeket vásárol vissza az állam, most már elsősorban a tőkepiacon keresztül.

A privatizációnak egyik nyomós indoka volt, hogy az úgynevezett koppenhágai csatlakozási kritérium alapján az EU-csatlakozás egyik alapvető feltételeként fogalmazták meg az állami tulajdon nemzeti vagyonból való részesedésének egynegyed alá való szorítását. Ezt a feltételt Magyarország eminensként, néhány más térségbeli országgal együtt az 1990-es évek végére, a 2000-es évek elejére teljesítette. Azonban több ország, így Lengyelország, Románia, Bulgária annak

⁶ MATOLCSY György a privatizációról, <http://www.gondola.hu/cikkek/16784>, 2002. 11.27., letöltés 2014.06.08.

⁷ MATOLCSY György: Lábadozásunk évei, Tulajdon Alapítvány Privatizációs Kutatóintézete, Budapest, 1991. 227-229. o.

⁸ MATOLCSY György a privatizációról, 6.lj.

ellenére felvételt nyert az Unióba, hogy ezt a feltételt a belépéskor nem teljesítették.

2. A privatizáció első szakasza Magyarországon: önkéntes decentralizált privatizáció

Az úgynevezett „spontán” privatizáció kifejezetten magyar jelenség volt. Ez annak volt betudható, hogy 1984-85-től a vagyon feletti rendelkezési jogok az állami szektor 80 %-ánál a vállalatoknál voltak (az úgynevezett vállalati tanácsi modell alapján). A többi volt szocialista országban a rendszerváltozásig fennmaradt a centralizált tervutasításos rendszer, nem volt vállalati öntulajdonlás, így a spontán privatizáció lehetősége fel sem merülhetett.

Maga a „spontán privatizáció” kifejezés is és az ehhez köthető privatizáció megítélése a mai napig is vita tárgya. Egy vélemény szerint *„A magyar társadalomelleni bűnnek kell tekinteni azt a politikát, amelynek során az állami vagyon úgy került főleg külföldi magánkézbe, hogy ugyanakkor elképesztően nagy belső államadósság keletkezett, és kevesek felháborítóan meggazdagodtak...”*.⁹ Egy másik vélemény más oldalról nézi és értékeli magát a kifejezést: *„a spontán privatizáció a magyar privatizáció egyik legfélrevezetőbb kifejezése.”*¹⁰ Jól látható a különböző, egymásnak ellentmondó értékelésekből, hogy bár voltak komoly árnyoldalai is ennek a privatizációnak, a negatívumokat egyes kutatók nem tartják jelentősnek, mások megítélése az árnyoldalak kritikájára helyezi a hangsúlyt, és természetesen vannak közbenső vélemények is. Ilyennek tekinthető Pongrácz Tibor alábbi véleménye: *„Ezek az 1988-ban, illetve 1989-ben elfogadott törvények valóban megteremtették a polgári átalakulás egyik legfontosabb feltételét, hiszen legitimálták a magánvállalkozásokat és nem korlátozták a külföldi befektetéseket. Ugyanakkor az állami vagyon védelméről nem intézkedtek, velük párhuzamosan vagyonvédelmi privatizációs törvény nem született.”*¹¹

A vagyon feletti rendelkezési jog papíron a vállalati tanácsokra, kisebb állami vállalatoknál a dolgozók közgyűlésére vagy küldöttgyűlésére volt ruházva. Mindhárom formánál a dolgozók voltak többségben, amit a

⁹ KOPÁTSY Sándor: A magyar privatizáció stratégiája, CET, 1998/6-7. sz. 47. o.

¹⁰ MIHÁLYI Péter: A magyar privatizáció krónikája 1989-1997., Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1998., 98. o.

¹¹ PONGRÁ CZ Tibor: Privatizáció és kárpótlás. In Kollega Tarsoly I. (szerk.): Magyarország a XX. században, II. kötet, Babits Kiadó, Szekszárd, 1997., 680-681. o.

vonatkozó jogszabály is megkövetelt. Azonban ez a vállalatirányítási forma többféle veszélyt, ellentmondást hordozott magában. A dolgozói részvétel a vállalatot érintő legfontosabb döntések meghozatalában demokratikus jog, csak éppen a dolgozók nagyrészt nem értettek azokhoz a kérdésekhez, amelyekben dönteniük kellett, ezért leggyakrabban a vállalatvezetés el tudta fogadtatni a javaslatait a döntésre illetékes testülettel. Az sem volt szerencsés ebben az irányítási formában, hogy kétoldalú függő viszony alakult, alakulhatott ki. Egyrészt az igazgató függött a dolgozóktól, illetve a dolgozók delegáltjaitól. Ugyanis a legfőbb szerv hatásköre volt az igazgató megválasztása. Így nem mindig tudta a mindenkori választott igazgató a szükséges személyi döntéseket meghozni. Másrészt értelemszerűen a dolgozók is függtek az igazgatótól, ezért – ez utóbbi szituáció gyakoribb volt, mint az előző igazgatói függés – az igazgató általában keresztül tudta vinni akaratát a legfőbb szerven (vállalati tanács, dolgozók közgyűlése, dolgozók küldöttgyűlése), részben a függés miatt, részben a dolgozók teljesen természetes módon meglévő kevesebb információja és általában nem létező vállalatirányítási ismeretei miatt.

2.1 Belső társaságok alapítása

A szocializmus korában az első lehetőséget részvénytársaság, illetve korlátolt felelősségű társaság alapítására az 1978. évi 78. tvr-t módosító 1986. évi 34. tvr adta meg. Mivel akkor még nem létezett a gazdasági társaságokról szóló 1988. évi VI. törvény, értelemszerűen a világháború előtt hatályban volt Kereskedelmi Törvény alapján. Egyértelmű, hogy abban az időszakban már, illetve még nem léteztek magántulajdonosok által tulajdonolt gazdasági társaságok, ezért ezt a lehetőséget állami vállalatok kapták meg. Ráadásul az új társaságok három éven át jelentős adókedvezményeket kaptak. Mindezek hatására elindult a társaság-létesítési folyamat. Kezdetben egyes nagyvállalatok (pl. Medicor) a vállalati központot vagyongazdálkodóként meghagyva a gyáregységekből kft-eket alakítottak. Ez még nem volt privatizáció, végső soron még mindig állami tulajdonban maradt a vállalati vagyon. Egy tanulmány ezért ezt a módszert (ál)privatizációnak minősítette.¹² Ettől függetlenül a kezdeményezés alkalmas volt a modern vállalatirányítási rendszerek alkalmazására. Mint a későbbiekben látni fogjuk, a tömeges vállalat-privatizáció előfeltétele (kivéve a ritkán alkalmazott és rövid ideig hatályos

¹² MÓRA Mária: Az állami vállalatok (ál)privatizációja, Közgazdasági Szemle, 38. évf. 6. sz. 1991. 6.sz. 565-584. o.

lehetőséget, hogy az átalakulási folyamattal egy menetben történjen a privatizáció), hogy a privatizálandó vállalat gazdasági társaság legyen. Ez amely megvalósulhatott az állami vállalat gazdasági társasággá történő átalakulásával vagy az állami vállalat által történő társaság-alapítással. A jelzett kft-alakítás már megalapozhatta a későbbi tényleges privatizációt. A leírt modell még a gazdasági társaságokról szóló törvény megszületése előtt működőképes volt, bár meg kell jegyezni, hogy az azt alkalmazó állami vállalatok többsége a túlélésért küzdött, csődhelyzetben volt, ezért a belső vállalat-alapítással az elsődleges céljuk nem a privatizáció előkészítése, hanem a túlélés volt.

Mint említettem, a belső társaságok alapítása nem volt valódi privatizáció, ezért nem fért össze a kapitalista rendszer alapelveivel. 1989-re a modellváltás egyre inkább rendszerváltásba fordult, ezért a belső társaság-alapítási változatot az idő nagyon hamar túlhaladta.

2.2. Az eladásos privatizáció

1989 elején még nem volt törvényi szabályozás az állami vállalatok gazdasági társasággá való átalakulásáról, ezért vállalatprivatizáció helyett más technikákat kellett keresnie annak a vállalatvezetésnek, amelyik magánosítani, privatizálni akart vagy egyszerűen csak vagyont vagy vagyonrészt szeretett volna értékesíteni az akkor hatályos törvények alapján. Az egyik módszer az eladásos privatizáció, amely jogi szempontból nem számított privatizációnak, mert a privatizáció szűkebb jogi fogalma szerint nem vállalatprivatizáció volt. E módszer alapján vállalati vagyontárgyat lehetett értékesíteni adásvételi szerződéssel, ami, ha nem is tekinthető privatizációnak, csökkentette az állami vagyont és növelte a vállalati bevételeket, másképpen fogalmazva legtöbb esetben csökkentette az állami ingatlanvagyont és növelte a vállalati pénzbevételeket. A vállalati pénzbevételek viszont már közvetlenül elkölthető pénzzé váltak, jó esetben vállalati adósságcsökkentésre vagy fejlesztésre lettek fordítva, rossz esetben közvetve akár magánérdekek szolgálatába is állhattak. Egy pénzszűkében lévő, forráshiányos állami vállalatnak jól jöttek az olyan bevételek, amelyet a vállalat nélkülözhető vagyontárgyai értékesítése ellenértékéért szereztek meg. Amennyiben az ilyen bevételeket a tőkehiány csökkentésére használták fel, az pozitív célú felhasználás. Azonban nagy volt a kísértés az ilyen ún. „talált pénz” kevésbé hatékony elköltésére is.

2.3. A részleges privatizáció koncepciója

1989. január 1-jén lépett hatályba az 1988. évi VI. törvény a gazdasági társaságokról, amely megteremtette a jogi lehetőségét annak, hogy bárki, akár jogi, akár természetes személy vagy egyéb szervezet szabadon alapíthasson a törvényben meghatározott formájú gazdasági társaságot. A törvény akkor még csak a gazdasági társaságok alapítását szabályozta, az állami vállalatok gazdasági társasággá történő átalakításáról nem rendelkezett.

A részleges privatizáció koncepcióját nagyvállalati vezetők alakították ki. A koncepcióval több kérdést is meg kívántak oldani, úgymint az adósság-problémát, a tőkebevonást, a vállalati vezetők és dolgozók tulajdonszerzését a vállalatban, valamint kereszttulajdonlás révén partnervállalatok is részesedéshez juttatását. Az adósság-problémát egyrészt úgy tervezték kezelni, hogy a vállalati adósságot az állam vegye át társasági részesedés fejében, másrészt külföldi befektetők tőkeemeléssel jussanak részesedéshez. Ezáltal részben vagy egészben megoldhatónak látták a likviditási gondokat, egyben kiváltva a korábbi vagy későbbiekben szükségessé váló hiteleket vagy azok egy részét is. A kereszttulajdonlás véleményem szerint azt a célt szolgálta, hogy a gazdasági vertikumban egymásra épülő vállalatok egymásban meglévő tulajdoni hányada bizonyos mértékű garanciát nyújtson arra, hogy az üzleti kapcsolatok kölcsönösen tartósak maradnak, pillanatnyi előnyökért ne lehessen egyszerűen üzleti partnert váltani. A kereszttulajdonlás azonban az egyik gyenge pontja volt a koncepciónak. Piaccgazdaságban nem szerencsés, ha akár az üzleti partnerek, akár a vállalatvezetés biztos pozícióban vannak, mert ez nem ösztönöz a kiemelkedő teljesítményre, sőt jelentős visszatartó hatása is lehet.

2.4. Apportprivatizációs technikák

Az apportprivatizációs módszerek közös jellemzője, hogy apportbevitellel társulnak a különböző típusú privatizációs lépések. Az egyik gyakran használt ilyen módszer a vállalat-kiürítési technika. A módszer lényege, amelyet többek között a Medicor is alkalmazott, hogy a vállalat eszközeit, beleértve az ingatlanokat, gépeket, a forgóeszközök többségét, szétszította az ország különböző helyein lévő gyárai között, majd ezeket a gyárat kft-vé alakította oly módon, hogy az adott gyárra eső eszközöket apportálta az így megalakuló, 100 %-os Medicor tulajdonú kft-

be. Az így létrehozott társaságok üzletrészeit a vállalati központ értékesítette, és természetesen a vezetők és a dolgozók is kedvezményes áron társasági részesedéshez jutottak. A vállalati központban csak a menedzsment maradt a központi infrastruktúrával együtt, valamint a vállalati tanács. A vállalat ezzel a módszerrel, legalábbis első körben, megmaradt, de az állami vagyon vállalatban lévő nagy része magántulajdonba került, amiből az állam gyakorlatilag nem részesedett, mert bár az üzletrész-értékesítés bevétele a vállalati központba folyt be, azt a menedzsment a saját fenntartására fordíthatta.

A másik jellemző apportprivatizációs technika a vállalat-megkettőzési módszer volt. E módszer szerint a vállalat a tényleges értékkel bíró vagyonát apportálja az általa alapított, kezdetben 100%-os saját tulajdonában lévő másik gazdasági társaságba. E módszer alváltozata, hogy egy alacsony törzstőkéjű gazdasági társaságot hoz létre az állami vállalat, amelynek működtetésre bérbe adja a működőképes vállalati vagyont, amely új cég a dolgozókat is átveszi. Az így létrejött gazdasági társaságra ráadásul kedvezőbb adó- és bérszabályok vonatkoztak, mint az állami vállalatra, tehát eleve nyereség-előnye volt. A folyamat általában a második változatban is azzal zárult, hogy a vagyonműködtetés nyereségéből fokozatosan kivásárolta a gazdasági társaság az állami vállalattól az eszközöket, és mindkét alváltozatnál – általában kedvezményes áron – a vezetők és kisebb arányban a dolgozók a gazdasági társaság üzletrészeit is megszerezhették.

2.5. A decentralizált önkéntes privatizáció jogi lehetőségének kizárása

A spontán privatizáció, mint az előző pontokból is kitűnik, az ügyeskedő vállalatoknak, vállalatvezetőknek lehetőséget adott az állami vagyon rovására magánvagyonok növelésére, gondolok itt a kedvezményes részesedés-vásárlásra, illetve az állami vállalat privatizációs bevételeinek (itt és most beleértve az eszköz-eladásokat is) felélésére. Ráadásul ez a folyamat arra vezetett, hogy a korábbi állami vállalati vezetők az állami vagyon bázisán újonnan létrejött gazdasági társaságoknak nemcsak tulajdonosaikká válhattak kedvezményes áron, hanem ezzel egyidejűleg a korábbinál általában sokkal erősebb vállalatvezetői pozíciókat szerezhettek tulajdoni arányuk révén. Teljesen indokoltnak tűnik az a vélemény, amely a decentralizált privatizációt sommásan a vállalatvezetők

hatalomátmentési kísérletének nevezte.¹³ (Egyes vállalatvezetők ugyanezt hangoztatták, de fordított irányban, ők az állami gazdaságirányító apparátus hatalomátmentéséről beszéltek). Az anomáliák hatására 1990 márciusától, bár megmaradt a vállalati önkéntes decentralizált privatizáció rendszere, de állami ellenőrzés mellett. Az állami ellenőrzés alapelemei voltak:

- az átalakulási törvénybe beépített privatizációs eljárás
- a vállalati vagyon eladásának, bérletének, apportálásának állami felügyeleti rendszere
- egyéb jogi garanciák.¹⁴

Így 1990 márciusától már csak fenti korlátokkal működhetett az önkéntes decentralizált privatizáció, és ez a privatizációs lehetőség aztán az 1992. évi LIV. törvény hatályba lépésével meg is szűnt.

3. Összefoglalás

Az első sarkalatos kérdés a téma feldolgozása szempontjából, hogy túl gyors volt-e a privatizáció, és ez vagy más tényezők okoztak jelentős állami vagyonvesztést az önkéntes decentralizált privatizáció időszakában. Véleményem szerint túlságosan gyors volt a privatizáció üteme. A kelet-közép-európai térségben szinte egy időben indult meg az állami tulajdon lebontása, a rendszerváltó privatizáció. Ezért Magyarországon belül is és a térségben is óriási kínálat alakult ki az eladásra felkínált állami vagyon piacain, és a túlkínálat az árakat minden esetben lefelé hajtja. Valóban hatással volt az érték alatti privatizációra az importliberalizáció, az árfolyam politika és az akkori viszonyokhoz képest túlságosan szigorú csódtörvény, de a gyorsított ütemű magánosítás miatti túlkínálat is jelentős részben hozzájárult az állami vagyonvesztéshez.

A következő sarkalatos kérdés a tanulmány témája szempontjából, hogy mennyire volt kedvező jogi változás a vállalati vagyonnal való rendelkezési jog átadása vállalati tanácsoknak, küldöttgyűlésnek, közgyűlésnek. Mindhárom formánál a dolgozók voltak többségben, amit a vonatkozó jogszabály is megkövetelt. Azonban ez a vállalatirányítási forma többféle veszélyt, ellentmondást hordozott magában. A dolgozói részvétel a vállalatot érintő legfontosabb döntések meghozatalában demokratikus jog, csak éppen a dolgozók nagyrészt nem értettek azokhoz

¹³ BOKROS Lajos: Rendszerváltás vakvágányon, Magyarország Politikai Évkönyve, Aula Kiadó Kft-OMIKK, Budapest, 1990. 72-78.o.

¹⁴ SÁRKÖZY Tamás: im. 48. o.

a kérdésekhez, amelyekben dönteniük kellett, ezért leggyakrabban a vállalatvezetés el tudta fogadtatni a javaslatait a döntésre jogosult testülettel. Az sem volt szerencsés ebben az irányítási formában, hogy kétoldalú függő viszony alakult, alakulhatott ki. Egyrészt az igazgató függött a dolgozóktól, illetve a dolgozók delegáltjaitól. Másrészt értelemszerűen a dolgozók is függtek az igazgatótól, ezért – ez utóbbi szituáció gyakoribb volt, mint az előző igazgatói függés – az igazgató általában keresztül tudta vinni akaratát a legfőbb szervben (vállalati tanács, dolgozók közgyűlése, dolgozók küldöttgyűlése), részben a függés miatt, részben a dolgozók teljesen természetes módon meglévő kevesebb információja és általában nem létező vállalatirányítási ismeretei miatt. Általában elmondható, hogy ez a vállalatirányítási rendszer a működő piacgazdaságokban nem létezik, ezért a privatizáció és a rendszerváltás után rövid idővel ez a vállalatirányítási rendszer megszűnt.

A harmadik sarkalatos kérdés az önkéntes decentralizált privatizáció hatásának minősítése. E téren nagyon megoszlanak a vélemények. Személy szerint Pongrácz Tibor ismertetett véleményével¹⁵ értek egyet, mely szerint az állami vagyon védelme érdekében szükség lett volna egy vagyonvédelmi privatizációs törvény megalkotására. Egy ilyen, megfelelő garanciákat, eljárási szabályokat és állami ellenőrzést is tartalmazó törvény időben történő megalkotásával valószínűleg csökkenthető lett volna az állami vagyonvesztés mértéke e privatizációs folyamat során.

Felhasznált irodalom

BOKROS Lajos: Rendszerváltás vakvágányon, Magyarország Politikai Évkönyve, Aula Kiadó Kft-OMIKK, Budapest, 1990., 72-78.o.

KOPÁTSY Sándor: A magyar privatizáció stratégiája, CET, 1998/6-7. sz. 47. o.

KORNAI János: Szocializmus, kapitalizmus, demokrácia és rendszerváltás, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2007. 77-78. o

MÁDL Ferenc: Állam és gazdaság. Forradalom a jog útján a közép- és kelet-európai országokban, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1997. 31. o.

MATOLCSY György a privatizációról,
<http://www.gondola.hu/cikkek/16784>, 2002. 11.27., letöltés 2014.06.08.

MATOLCSY György: Lábadozásunk évei, Tulajdon Alapítvány Privatizációs Kutatóintézete, Budapest, 1991. 227-229. o.

¹⁵ PONGRÁCZ: 10.lj.

MIHÁLYI Péter: A magyar privatizáció krónikája 1989-1997., Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1998., 98. o.

MÓRA Mária: Az állami vállalatok (ál)privatizációja, Közgazdasági Szemle, 38. évf. 6. sz. 1991. 6.sz. 565-584. o.

PONGRÁCZ Tibor: Privatizáció és kárpótlás. In Kollega Tarsoly I. (szerk.) : Magyarország a XX. században, II. kötet, Babits Kiadó, Szekszárd, 1997., 680-681. o.

SÁRKÖZY Tamás: A korai privatizációtól a késői vagyontörvényig. Az állami tulajdon jogának fejlődése, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft, Budapest, 2009. 16-48. o.